

Eduskunnan hallintovaliokunta
Hav@eduskunta.fi

Eduskunnan hallintovaliokunnan kirjallinen asiantuntijalausuntopyyntö HE 87/2020 vp

Varsinais-Suomen TE-toimisto on tutustunut hallituksen esitykseen eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta. Hallintovaliokunnan lausuntopyynnön mukaan ”*asiantuntijoita pyydetään kertoamaan myös mahdollisista aiemmista kuntakokeiluistaan, niin myönteisistä kokemuksista kuin mahdollisista epäkohdistakin.*”

Varsinais-Suomen TE-toimisto toteaa hallituksen esityksen johdosta seuraavaa:

1) Yleistä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta

Varsinais-Suomen TE-toimisto (jäljempänä myös TE-toimisto) oli mukana myös aiemmassa vuosina 2017-2018 toteutetussa kokeilussa, jossa alueemme kunnista olivat mukana Turku, Raisio, Naantali, Kaarina ja Paimio.

Hallituksen esityksessä (jäljempänä myös HE) todetaan Turun seudun kuntakokeilusta: *”Työllistyminen avoimille työmarkkinoille oli kokeiluissa vähäistä. Arvioinnin johtopäätökset tukivat tulkintaa, että kokeiluiden myötä asiakaslähtöinen ja ratkaisukeskeinen palvelumalli sekä palveluiden yhteinen koordinaatio vahvistuivat... Turun seudun kuntakokeilun erillisarvioinnissa kokeilun ei arvioitu tuoneen nopeita työllisyysvaikutuksia muihin Varsinais-Suomen kuntiin verrattuna. Kokeilun katsottiin parantaneen kunnan ja valtion työllisyysenhoidon toimijoiden välistä asiakaslähtöistä yhteistyötä ja tulosten voidaan katsoa kohderyhmän tilanteen huomioiden syntyvän vasta kokeilujakson jälkeen.”*

TE-toimiston näkökulmasta suurin positiivinen vaikutus ilmeni juuri keskinäisen yhteistyön lisääntymisenä ja myös keskinäisen kunkin osallistuvan organisaation työn ja tehtävien ymmärryksen lisääntymisenä – miksi toimitaan tai pitää toimia, niin kuin toimitaan.

Positiivisena seikkana esiin voi nostaa myös, että aiemman kokeilun ”oppeja” voidaan toivottavasti hyödyntää ”harjoitteluna” lakiehdotuksen tarkoitamaan uuteen kokeiluun. Edellinen kokeilu oli ajallisesti lyhyt ja valmisteluja ennen kokeilun aloittamista ei oltu ehkä osattukaan tehdä riittävästi: mm. teknisten- ja tilaongelmien selvittäminen vei aikaa jopa usean kuukauden ajan ja vasta sen jälkeen alkoi kokeiluun ohjattujen asiakkaiden ohjaus ja palvelu.

16.6.2020

Tutkimuksessa viitattujen kokeilun jälkeisten tulosten voidaan katsoa syntyneen alueellamme yleisesti voimakkaasti parantuneesta työmarkkinatilanteesta sekä TE-toimiston näkökulmasta myös siitä, että saimme purettua kokeilussa syntynyttä asiakkaiden ehkä jopa huomattavana pidettävää haastatteluvetä. Asiakkaiden haastatteluilla päätettiin paljon sellaisia työnhakuja, jotka eivät pitkään aikaan olleet olleet kokeilun aikana voimassa (esim. kokoaikatyö ja eläke). Lupaus kasvokkain -palvelusta tai ainakaan säännöllisemmästä asiakkaiden kontaktoinnista ei mitä ilmeisimmin täysin toteutunut edellisessä kokeilussa.

Nyt suunnitellun kokeilun lähtökohdat ovat toivottavasti erilaiset. On ymmärretty, että toteutus vaatii valmistautumista muiltakin organisaatioilta kuin kunnilta ja TE-toimistoilta; mm. KEHA-keskukselta. Se antaa suunnittelulle kokeilulle erilaiset lähtökohdat onnistua tavoitteissaan ja saada aikaan mahdollisesti uudenlaisia toimintamalleja. Parhaimmillaan kokeilevassa ilmapiiressä voisivat sekä kunnan että TE-toimiston asiantuntijat peilata omia toimintakulttuurejaan toisiinsa ja miettiä, millaisia mahdollisuuksia nyky-lainsäädännön rajoissa olisi kehittää yhteistä toimintaa ja mahdollisesti oppia toisiltamme ja millaista uutta lainsäädäntöä tarvittaisiin yhteisten asioiden edistämiseksi kokeilun päättymisen jälkeen.

2) Huomioita kokeilun tavoitteisiin liittyen

Hallituksen esityksen mukaan *"kokeilulla tavoitellaan tietoa siitä, miten kokeilun asiakasryhmän työllisyyspalvelujen vaikuttavuus ja asiakastytyväsyyss kehittyisivät, kun palvelut järjestää valtion sijasta kunnan tai usean kuntaryhmän muodostama kokeilualue."*

On todettava, että käytännössä esitys jopa osin lisää asiakaspalvelun byrokratisuutta ja tekee siitä monimutkaista ja vaikeasti hahmotettavaa:

Uusien kokeilun kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden ohjaus tapahtuu pääosin automaattisesti verkkopalveluissa, mutta jäljelle jää paljon TE-toimistossa tehtävää manuaalista asiakassiirtoa kokeiluun sekä työhaun aloitusvaiheessa että myös asiakkuuden jatkuessa, jos asiakkaan tilanne muuttuu ja hän täyttääkin myöhemmin kohderyhmän kriteerit. Asiakkaan voi olla vaikeaa hahmottaa tilannetta omasta näkökulmastaan, kun joku hänen asiansa hoidetaan kokeiluissa ja kuitenkin jotain myös TE-toimistossa, kuten esim. asiakkaan talouden kannalta merkittävä työttömyysturva.

Kokeilun kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden palveluprosessin hoitamiseen on esityksen toteutumisen myötä tulossa paljon lisätyötä sekä kokeilukuntien että TE-toimiston virkailijoille. Esityksen mukaan kokeiluasiakkaiden erilaisiin palveluihin osallistuminen edellyttää TE-hallinnon URA-asiakastietojärjestelmän kannalta monivaiheista käsittelyä ja tallennusvaiheita, joissa osa toiminnoista kuuluu kokeilulle ja osa TE-toimistolle. Näin tapahtuu mm. työkokeiluissa, koulutuskokeiluissa, työnhaku- ja ura -valmennuksissa, työhönvalmennuksessa, työvoimakoulutuksessa ja yhteishankintakoulutuksessa. Näissä palveluissa osan prosessin vaiheista tallentaa TE-toimiston virkailija ja tämä edellyttää kaksisuuntaista viestinsiirtoa kokeilun ja TE-toimiston välillä. Tämä tuo lisätyötä, kitkaa ja tehottomuutta.

16.6.2020

Esimerkiksi työttömyysturvaan liittyvät tehtävät olisivat luontevia hoitaa muun asiakaspalvelun yhteydessä, jolloin myös ajatus työnhaun vastikkeellisuudesta tulee työnhakija-asiakkaalle selvemmin esiin. Kuitenkin esityksen mukaan kokeilualueen asiantuntijat tutustuttuaan asiakkaan kulloiseenkin tilanteeseen pyytävät asiakkailta tarpeelliset selvitykset ja välittävät ne edelleen TE-toimiston asiantuntijoille. TE-toimiston asiantuntija tutustuu uudelleen asiakkaan tilanteeseen, pyytää asiakkaalta mahdollisesti lisää selvityksiä ja vasta sitten antaa työvoimapoliittisen lausunnon. Työvoimapoliittisen lausunnon antaminen edellä kuvatulla tavalla tuottaa kaksinkertaista työtä, viivästyttää lausunnon antamista ja toisaalta vähentää varsinaiseen asiakaspalveluun käytettävissä olevaa työaika.

Tämä uusi ylimääräinen vaihe johtaa juuri kaksisuuntaiseen viestittelyyn TE-toston ja kokeilun välillä. Kokeilun täytyisi pystyä kertomaan TE-toimistolle ja kirjaamaan myös asiakkaan tietoihin kaikki ne seikat, jotka vaikuttavat työvoimapoliittisen lausunnon tekoon. Pahimmillaan tämä viivästyttää lausunnon antamista maksajalle.

Esityksen mukaan kokeilualueet vastaisivat työttömyysetuudella tuetun työttömän työnhakijan ja maahanmuuttajan omaehtoisen opiskelun tukemisen edellytyksistä annettavista työvoimapoliittisista lausunnoista sekä työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisesta annettavista työvoimapoliittisista lausunnoista. Sujuvan asiakaspalvelun ja tehokkaan ajankäytön kannalta kokeilualueilla olisi perusteltua antaa normaalin asiakaspalvelun yhteydessä myös muita sitovia työvoimapoliittisia lausuntoja, joihin ei liity harkintaa (peruslausuntoja) ja ainoastaan asiantuntijalausuntojen (yrittäjäys, opiskelu, seuraamusjärjestelmä) antaminen jäisi edelleen TE-toimiston tehtäväksi.

Toinen esimerkki maahanmuuttajien palvelusta: Kotoutumiskoulutusten hallinnointi tapahtuu tällä hetkellä pääosin sähköisenä toimintona toteutettavan Koulutusportin kautta. Ensin asiakas ohjataan kielelliseen alkukartoitukseen, jonka arvioinnin tuloksena hänet liitetään oikeaan kielikoulutuksen ta-soryhmään. Kokeilun aikana tämä jonojen hallinnointi vaatisi hyvää yhteispeliä kokeilun ja TE-toimiston välillä. Huomioon kun pitää ottaa myös niiden kuntien kotoutujat, jotka eivät kuulu kokeiluun (alueellamme esimerkiksi Raisio, Kaarina jne). Tämä tulee viemään entistä enemmän aikaa ja asiakkaiden palveluprosessien arvioidaan tämänkin palvelun kohdalla osittain hidastuvan.

Mitä tulee TE-toimistojen asiakastyytyväisyyteen todettakoon, että TE-toimistojen asiakaspalautteiden kerääminen toteutetaan jatkuvana, automa-tisoituna kyselynä neljä kertaa vuodessa. Vuonna 2019 työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys TE-toimiston palveluihin oli koko maassa 3,92/5 ja Varsinais-Suomen TE-toimiston osalta niin ikään 3,92/5. Työnhakija-asiakkaiden palvelutyytyväisyys oli samaan aikaan koko maassa 4,03/5 ja Varsinais-Suomen TE-toimiston osalta 4,40/5.

Syksyllä 2019 mitattiin myös TE-toimistojen sidosryhmien (viranomaisyhteistyökumppanit, palveluntuottajat ja muut kumppanit) tyytyväisyyttä TE-

16.6.2020

toimistojen kumppanuuteen. Tyytyväisiä ja erittäin tyytyväisiä kumppanuuteen oli 71,7 % sidosryhmistä ja kokonaistyytyväisyys arvioitiin koko maan TE-toimistojen kesken tasolle 3,82/5 ja Varsinais-Suomen TE-toimiston osalta tasolle 3,9/5.

Edelleen HE:een on tavoitteeksi kirjattu tiedon saanti valtion ja kuntien rahoituksen, osaamisen ja asiakaspalvelun yhdistämisen vaikuttavuudesta.

HE:een ei ole kirjattu, miten tämä tavoite toteutettaisi, miten vertailu tapahtuisi ja mihin verrattaisi. TE-toimiston käsityksen mukaan rahoituksen yhdistämisellä tarkoitetaan pääosin sitä, että palveluhankintoja (esim. työvoimakulutus- ja valmennushankintoja) kartoitetaan ja suunnitellaan yhdessä kokeilukuntien kanssa ja ELY-keskus hankkii ne (kuten Varsinais-Suomessa tälläkin hetkellä) sekä että TE-toimiston substanssirahasta (mm. palkkatukeen ja startteihin) osa ikään kuin "varataan" kokeilukuntien tarpeisiin. Kaikki edellä mainittu on mahdollista myös nykytilanteessa, mutta nämä toimet ovat olleet liian "vähällä käytöllä".

Osaamisen yhdistäminen on käytännössä pääosin sitä, että osa TE-toimiston virkailijoista siirtyy työskentelemään kunnan työnjohtoon alle. Asiakaspalvelun voi muodollisesti yhdistää esimerkiksi tarjoamalla valtion ja kunnan tuottamia TE-palveluita samoissa tiloissa, mutta muutoin edotettu kokeilulaki ei anna TE-toimistolle toimivaltaa palvella kuntakokeilun kohderyhmän asiakkaita eikä toisinpäin. Käytännössä esimerkiksi Varsinais-Suomen alueelle syntyy kokeilulain voimaantulon myötä nykyisen yhden TE-toimiston sijasta kolme TE-toimistoa: valtion tuottamat TE-palvelut sekä Turun kokeilun ja Salon kokeilun tuottamat TE-palvelut.

HE:een on tavoitteiden osalta kirjattu myös, että *"järjestäessään työllisyyspalveluja kunnat voisivat koordinoida yleisen toimialansa ei-lakisääteiset työllisyyspalvelut kokeilun kohteena olevien valtion palveluiden kanssa."* TE-toimistona emme näe estettä sille, miksi ei näin voisi toimia jo nytkin? Toimeenpanon vaikuttavuus edellyttää toki laajempaa yhteistyötä kuin mihin ehkä tähän mennessä on totuttu.

Toiseksi HE:n mukaan *"kokeiluilla tavoitellaan vertailukelpoista tietoa siitä, paranevatko työllisyydenhoidon tulokset siitä syystä, että kunnilla on monialaisina viranomaisina mahdollisuus hyödyntää monien eri toimialojen palveluja järjestäessään ja tuottaessaan työllisyyspalveluja"*. Tälläkin hetkellä asiakkaita ohjataan laajasti palvelutarpeen mukaisesti mm. koulutuspalveluihin, työkyvyn arviointiin ja KELAn kuntoutuspalveluihin, mutta enemmän yhteistyötä voisi olla kunnan sosiaali- ja terveystieteiden ohjaamisessa. Tosin osin viimeksi mainittuihin ohjaamisen osalta on ohjaukselle käytännössä tullut esteitä myös sen vuoksi, että kunnalla ei ole ollut resursseja ottaa vastaan asiakkaita; esimerkiksi mielenterveys- tai päihteidenkäyttöongelmista kärsiviä asiakkaita!

TE-toimistona emme siten näe estettä myöskään edellä mainitulle toiminnalle jo nykytiedoilla, mutta sekin edellyttää nykyistä enemmän ja syvempää yhteistyötä. Yhteistyötä ja yhteistä suunnittelua on mahdollista lisätä.

16.6.2020

Yhteistyön laadun, sujuvuuden ja vaikuttavuuden osalta TE-toimisto kuitenkin toteaa, että nykyistä asiantilaa huomattavasti parantaisi, jos TE-toimistolla ja kunnilla olisi mahdollisuus vaihtaa tietoja asiakkaasta. Yksi suurimmista haasteista asialle on tietosuojalainsäädäntö, joka ei salli edes selkeästi yhteisten asiakkaiden osalta tietojen vaihtoa (pl. monialainen yhteispalvelu ja sen TYPPI -järjestelmä). Tämä haaste esiintyy myös nyt kyseessä olevassa HE:ssä monessa kohdassa "kiperänä asiana" ja asiana, joka muuttuessaan sujuvoittaisi ja syventäisi yhteistyötä huomattavasti. HE:ssä puhutaan useammassakin kohdassa kunnan toivotusta oikeudesta päästä TE-hallinnon URA-asiakastietojärjestelmän tietoihin ja saada vaikapa edes rajatut käyttöoikeudet! Olisiko tilanne muutettavissa ihan jo pelkästään asiaa koskevalla tietosuoja-asiat huomioivalla lainsäädännöllä?

Kokeilujen haasteena on myös se, että vaikka puhutaan kokeilusta ja kokeilujen vaikuttavuudesta, ei ole varsinaista tutkimuksellista verokkiryhmää, jonka perusteella voisi tehdä aitoja arvioita kokeilujen onnistumisesta.

HE:n mukaan *"viime kädessä kokeilun tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen"*. TE-toimiston käsityksen mukaan työllisyysasteen nostamiseen on hyvin monia vaikuttavia tekijöitä aina maailmantilanteesta lähtien yksittäiseen pientyönantajaan. Jo Covid-19 -pandemia on osoittanut, miten työllisyystilanne voi hetkessä muuttua riippumatta TE-toimiston ja/tai kunnan toimista.

3) Joitakin huomioita ehdotuksen vaikutuksista...

....asiakkaisiin

Kokeilun asiakaskohderyhmä on kokeilun vaikuttavuustavoitteetkin huomioiden määrittelyltään haastava. Kokeilujen tavoitteena olisi HE:n mukaan parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien asemaa työmarkkinoilla. Kohderyhmään liittyy ehdotuksen mukaan kuitenkin osin asiakkaan saamaan etuuslajiin ja etuuden maksajaan liittyvä rajaus: kaikki KELAn maksamaa työttömyysetuutta saavat ovat kokeilussa, vaikka KELAn peruspäivärahaa saavat ovat rinnastettavissa työttömyyskassan päivärahaa saaviin työnhakijoihin: molemmissa on edellytyksenä työssäoloehto. Työllistymistilanne ja mahdollisuudet saada töitä ovat heidän kohdallaan samanlaiset. Lisäksi kohderyhmänä ovat kaikki alle 30 -vuotiaat nuoret ja vieraskieliset riippumatta etuuslajista eli myös kassan ansiosidonnaista päivärahaa saavat alle 30-vuotiaat ja vieraskieliset ovat mukana kokeilussa. Kuitenkaan eivät nuoret eivätkä vieraskieliset ole homogeeninen kohderyhmä. Kaikki nuoret tai vieraskieliset eivät ole erityisesti syrjäytymisvaarassa olevia työnhakijoita.

Kokeilun vaikuttavuus- ja kustannusvaikutustavoitteiden kannalta olisi selkeämpää, mikäli kohderyhmänä olisivat vain juuri ne asiakkaat, joiden kohdalla kunnan tarjoamista monialaisista palvelumahdollisuuksista olisi eniten yhteistä hyötyä.

Työnantaja-asiakkaan palvelun osalta TE-toimisto toteaa, että kokeilulain voimaantulon myötä työnantajapalvelulla on vaarana pirstaloitua ja

tavallaan ”kaventua”. Työnantajaa saattaa hämmentää tieto siitä, että kuntien kautta voi rekrytoida kunnan alueen asukkaita, mutta jos haluaa avoimelle työpaikalleen valtakunnallista näkyvyyttä, tuleekin asioida TE-toimiston kanssa.

Työnantaja ja yrityspalveluiden kokonaisvastuu jää kokeilussa edelleen TE-toimistolle. Kuitenkin myös kokeilu voi tehdä työnantajayhteistyötä, ottaa työpaikkoja vastaan ja tehdä työtarjouksia kokeilun asiakkaille. Kokeilu voi myös suoraan ottaa vastaan työnantajan ilmoittamia palkkatukipaikkoja ja palkkatukihakemuksia. Sama työnantaja joutuu siten toimimaan kahden eri organisaation kanssa. Jos esim. työnantaja jättää avoimen työpaikan tai palkkatukityöpaikan vain kokeilun täytettäväksi, ei työnantaja saa välttämättä parasta ehdokasta työpaikkaansa, koska kokeilu voi tarjota työnantajalle vain omia kokeilussa olevia asiakkaitaan.

HE:n mukaan ”*Kokeilun odotetaan kasvattavan osaavan työvoiman tarjontaa, koska kokeilualueen muodostavalla kunnalla tai kuntaryhmällä voi monitoimialaisina ja asiakkaita lähellä olevina toimijoina olla työ- ja elinkeinotoimistoa paremmat mahdollisuudet paikallisten työnantajien tarpeiden huomiointien ja piilotyöpaikkojen löytämisen.*”

TE-toimisto toteaa, että Varsinais-Suomessa maakunnalliset työnantaja- ja yrityspalvelut pitkine historioineen, vakiintuneine asiakassuhteineen ja työmarkkinatuntemuksineen olisi toivottavaa nähdä pikemminkin tärkeänä kumppanina kokeilulle, mikäli tavoitteena on onnistua työllistymisessä avoimille työmarkkinoille ja vaikuttaa positiivisesti alueen työllisyyskehitykseen. Työnhakualueena ei myöskään voi pitää kokeilukuntaa/kuntia tai edes lähi-seutuja, vaan haku tulisi suunnata sinne missä työtä on.

Alueellisten työmarkkinoiden toimivuuden kannalta ei ole järkevää, että työnantajayhteistyö pirstaloitetaan. Tämä käy erityisen haasteelliseksi, kun puhutaan suurista rekrytoinneista tai irtisanomisista/lomautuksista, joita Varsinais-Suomen alueella on ollut mm. meri- ja autoteollisuuteen liittyen. Asioita ei voitane käsitellä pelkästään alueellisen kokeilun ja sen onnistumisen näkökulmasta vaan koko alueen tai koko maan työmarkkinoiden näkökulmasta.

.....palveluihin ja palvelujen saatavuuteen

Suomen 15 TE-toimistossa on annettavien palvelujen osalta kiinnitetty paljon huomiota mm. asiakkaiden yhdenvertaisuuteen ja yhdenvertaiseen kohteluun, joka on yksi hallintolain mukainen hyvän hallinnon periaate. TE-toimistojen keskinäisellä yhteydenpidolla ja myös palveluita ja mm. oikeudellista neuvontaa keskittämällä pystytään TE-toimistoissa asiakasta palvelemaan, neuvomaan ja ohjaamaan samanlaisessa tilanteessa samalla tavalla, mikä luo hyvän pohjan valtakunnallisesti yhtenäiselle ratkaisulinjalle.

HE:stä ei ilmene, miten asiakkaiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu tapahtuisi useissa kymmenissä eri kokoisten kuntien tai kuntien yhtymien tarjoamissa TE-palveluissa. Asiakkaiden palvelu on niin ikään pirstaloitumassa; palataan ikään kuin entiseen, joissa valtakunnassa oli eri

kokoisia itsenäisiä työvoimatoimistoja parhaimmillaan toista sataa! Ja lähes yhtä monta sovellettavan lainsäädännön tulkintaa! Kaiken kaikkiaan erilaisen palveluidentarjoajien kuva saattaa asiakkaalle tuntua ”repaleiselta”, jos tulevaisuudessa Kela toimii valtakunnallisesti, sotepalvelut maakunnallisesti ja TE-palvelut kokeilujen kohderyhmän osalta osassa Suomea kunnallisesti ja muutoin alueellisesti pääasiassa maakunnittain.

TE-toimisto on myös huolissaan kokeilussa toteuttavasta palvelujen tasa-puolisesta saatavuudesta ja tavoitettavuudesta ja palveluprosessien sujuvuudesta. Miten saavutettavaa ja sujuvaa voi olla esimerkiksi pienemmissä kuntakokeilukunnissa vaikkapa starttirahan saaminen, koulutuspalvelut, kotoutumisen palvelut ml. muu vieraskielisten palvelu, psykologipalvelut, jos ko. kuntaan on laskennallisina henkilötyövuosina siirrettävissä TE-toimistoista vaikkapa kaksi (2) henkilötyövuotta hoitamaan kaiken edellä mainitun lisäksi muuta TE-palvelua työnvälityksestä asiakkaan osaamisen kehittämiseen? Kuinka paljon kunta itse panostaa resurssia TE-palveluihin omien palveluidensa lisäksi? Kokeilussa tavoiteltava kasvokkain -palvelu ei ole mahdollista lisäämättä merkittävästi kokeilun TE-palveluihin myös kunnan omia resursseja. Mitään painavaa edellytystä ei HE:ssä asiasta kuitenkaan ole!

On myös huomattava, että kasvokkain -palvelu ei ole välttämättä ”se ainoa oikea” taikka edes välttämätön palvelutapa: esimerkiksi nuoret ja ylipäättään useimmat työttömät asiakkaat voivat olla hyvinkin aktiivisia työhaussa (useat työssäkäyntialueet ja jopa ulkomaat), eivätkä siten välttämättä istu ajatteluun kasvokkain tapahtuvasta palvelusta ja laajoista palvelutarpeen arvioinneista, saati ohjaamisista kunnan eri toimialojen palveluihin tai siihen, että ratkaisu olisi kuntouttava työtoiminta tai työkokeilu. Sähköiset palvelut, omatoiminen työnhaku mahdollisine työnhakuvalmennuksineen ja työllistyminen 3 kk sisällä työhaun aloituksesta lienee ainakin hyvinä työmarkkina-aikoina kustannustehokkain ja aidoimmalle palvelutarpeelle perustuva ratkaisu.

....TE-toimiston henkilöstöön

Kuntakokeiluilla on toteutuessaan huomattavat vaikutukset TE-toimiston henkilöstöön. HE:n mukaan kokeiluun siirtyisi arviolta 1000 TE-toimiston virkailijaa kunnan työnjohdon alaisuuteen. Siirto tapahtuisi virkamieslain 20§:n nojalla. Edellisen kokeilun 2017-2018 aikana kuntiin siirrettyjen TE-virkailijoiden kokemusten perusteella alkuvaihe oli jopa kaoottinen, kun kunnan työnjohdolla ei ollut riittävää tietoa ja osaamista TE-toimiston henkilöstön virkaehdoista eikä oikein TE-palveluistakaan eikä siitä, mitä kaikkea julkisen työvoima- ja yrityspalvelulain perusteella asiakasprosessiin kuuluu. Samat asiat saattavat ainakin oisin jälleen olla edessä, koska nyt kokeiluun liittyvistä kunnista suurin osa ei ole aikaisemmin ollut kokeilussa mukana. Aiemmin kokeilussa mukana olleet kunnat osannevat valmistautua paremmin uuteen kokeiluun. Myös TE-toimiston henkilöstöä koskevat ja työnjohdolliset seikat sekä tietotekniset asiat ovat lienee tällä kertaa paremmalla mallilla ja paremmin huomioitu.

Edellä mainittu ei kuitenkaan tarkoita, että vaikutukset henkilöstöön olisivat vähäiset. TE-toimistoissa käydään syksyn mittaan yt-neuvottelut valtakunnallisesti ja kokeilukohtaisesti, joten esimerkiksi Varsinais-Suomen alueella toteutetaan kahdet yt-neuvottelut valtakunnallisten neuvottelujen lisäksi. Ja jatkoa voi seurata keväällä 2021, mikäli uusia kuntia ilmoittautuu ja hyväksytään kokeiluun mukaan.

Tässä vaiheessa on lisäksi epävarmaa, miten kokeilujen TE-palveluiden paikat täytetään: siirretäänkö virkailijat pääsääntöisien tehtäviensä myötä, vaikka kokeilussa ei välttämättä ole aivan vastaavaa tehtävää? Vai hakeudutaanko tehtäviin vapaaehtoisesti? Ja joudutaanko osin määräämään siirtyvät virkailijat? Kaikki tavat ovat pääosalle virkailijoita henkilökohtaisesti haastavia tilanteita.

On myös huomattava, että kuten HE:ssä todetaan, kokeilun henkilöstö muodostuisi kahdesta eri julkisen sektorin työyhteisöstä tulevasta henkilöstöstä, jotka ovat kokeilun ajan palvelussuhteessa eri työnantajiin ja joilla mm. on kokeilun aikanakin eri palkkausjärjestelmät ja erilaiset etuudet. Mainitut toiseikat ovat helposti omiaan aiheuttamaan keskinäistä ei-toivottua jännitettä, jolta ei valitettavasti voitu täysin välttyä ainakaan edellisessä kokeilussa.

Henkilöstön osalta haastetta ja epävarmuutta ei yhtään vähennä myöskään se, että kokeilun toteuttamiseen tähtäävien vaikuttavien tahojen suunnalta on toisaalta puheissa lakiesityksen mukainen määräaikaisten kokeilujen toteuttaminen ja toisaalta taas ”pysyväisluontoisen rakenteen pilotointi”. Tällaiset asiat tulee ehdottomasti varmistaa ja tiedottaa henkilöstölle jo ennen yt-neuvottelujen alkamista, mikä on hyvän henkilöstöpolitiikan ja henkilöstön tiedonsaantioikeuden sekä yhdenvertaisen kohtelun mukaista henkilöstöpolitiikkaa.

4) Lopuksi olisiko vaihtoehtoja?

Työllisyyden kuntakokeilu on osa nykyistä hallitusohjelmaa ja pitkälle valmisteltu toteutettavaksi hallituksen esitykseen sisältyvän työllisyyden edistämisen kuntakokeilua koskevan lakiehdotuksen mukaisesti.

Kuten edellä on esitetty, TE-toimiston näkökulmasta esityksen mukaisiin tavoitteisiin olisi mahdollista päästä myös TE-toimiston ja kuntien välistä operatiivista ja strategista yhteistyötä lisäämällä ja syventämällä. Kumpikin toimija keskittyisi parantamaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan mahdolliset päällekkäisyydet poistaen.

Asiakkaan kannalta yhteistyön toimien vaikuttavuutta lisäisi ratkaisevasti TE-toimiston ja kuntien välisten tietojenvaihtoon liittyvien haasteiden ratkaiseminen tietosuojasäännökset huomioiden. Helpotusta yhteistyöhön toisi myös kuntien rahoitusvastuun poistaminen työttömyyden aikaisesta työmarkkinatuesta. Tällä hetkellä kuntien luonnollinen pyrkimys työmarkkinatuen kuntaosuuden pienentämiseen ohjaa merkittävämmiin kuntien

16.6.2020

pisimpään työttömänä olleille asiakkaille tarjoamia palveluja kuin kyseisen asiakkaan oikea palvelutarve.

Hallituksen esityksessäkin mainittu kumppanusmalli olisi toteutukseltaan ja toiminnaltaan joustavampi ja myös hallinnolliselta taakaltaan huomattavasti pienempi sekä suunnittelu- että toteutusvaiheessa. TE-toimistoilta on mennyt viimeisten neljän-viiden vuoden aikana lukemattomia henkilötyövuosia toteutuneiden ja toteutumattomien kokeilujen ja uudistusten suunnitteluun, valmisteluun ja työstämiseen. Se kaikki on ollut pois oman hallinnollisen vastualueen ja työn pitkäjänteisestä kehittämisestä ja suunnittelusta.

Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto

johtaja

Kjell Henrichson